

Міністерство освіти і науки України Національний
університет водного господарства та природокористування Навчально-
науковий інститут права
Кафедра відновного правосуддя та приватної детективної
діяльності

07-04-50М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«ЕКСПЕРТОЛОГІЯ»
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Правоохоронна діяльність»
спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості
ННІ права
Протокол № 6 від 29.01.2020 р.

Рівне – 2021

Методичні вказівки до виконання практичної та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Експертологія» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Правоохоронна діяльність» спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Ляш А. О. – Рівне : НУВГП, 2021. – 14 с.

Укладач: Ляш А. О., професор кафедри відновного правосуддя та приватної детективної діяльності.

Відповідальний за випуск: Гришко В. І., к.пед.н., завідувач кафедри відновного правосуддя та приватної детективної діяльності.

Керівник групи
забезпечення спеціальності

Цимбалюк В. І.

© Ляш А. О., 2021

© НУВГП, 2021

Зміст

Передмова.....	4
1.1. Опис навчальної дисципліни.....	4
1.2. Тематика практичних занять.....	5
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики.....	5
1.4. Критерії та шкала оцінювання.....	6
2. Плани практичних занять.....	7
3. Теми для рефератів	10
4. Рекомендована література	12

Передмова

Шановні студенти!

Ви приступаєте до вивчення навчальної дисципліни «Експертологія». Пропоновані методичні вказівки допоможуть Вам зорієнтуватись під час підготовки до практичних занять, організувати самостійну роботу.

1. Опис навчальної дисципліни та її структура

1.1. Опис навчальної дисципліни

Експертологія – прикладна юридична наука, що за своєю генезою і загальним об'єктом (діяльність із виявлення і розслідування кримінальних правопорушень та судового провадження щодо них) та предметом (закономірності збирання, перевірки (дослідження), оцінки та використання доказів) дослідження належить до циклу наук кримінального циклу. Навчальна дисципліна «Експертологія» тісно пов'язана з юридичними, суспільними, технічними й природничими науками.

Мета – набуття студентами ґрунтовних знань навичок і умінь, пов'язаних із залученням судових експертів різних спеціальностей під час досудового розслідування кримінальних правопорушень та судового розгляду кримінальних проваджень (справ); взаємодією слідчого з експертними установами та експертами під час підготовки та проведення судової експертизи; загальними правилами перевірки, оцінки та використання висновків експертів під час провадження процесуальних дій, прийняття й обґрунтування процесуальних рішень.

Завдання – ознайомити студентів із законодавством, нормативними актами, методичними посібниками Мін'юсту України, інших відомств щодо методики проведення окремих видів експертиз, спеціальною літературою, прищепити вміння працювати з ними; навчити використовувати їх зміст під час вирішення конкретних ситуацій (слідчих, експертних) та правових питань; навчити застосовувати теоретичні положення на практиці; закласти навички складання клопотань до слідчого судді про проведення судової експертизи експертною установою, експертом або експертами (основна, додаткова, повторна, комісійна, комплексна); закласти

навички процесуального оформлення, упаковування, направлення об'єктів дослідження на експертизу; закласти навички відібрання окремих видів зразків для експертного дослідження.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

1.2. Тематика практичних занять

№	Назва теми
Модуль 1	
1.	Загальна теорія судової експертології (концептуальні основи)
2.	Історія розвитку судової експертології в Україні
3.	Судово-експертна діяльність
4.	Теорія криміналістичної ідентифікації та діагностики
Модуль 2	
5.	Класифікація судових експертиз
6.	Призначення та проведення судових експертиз
7.	Особливості проведення окремих видів судових експертиз: предмет, об'єкти, задачі, питання на вирішення експертизи
8.	Висновок експерта як процесуальне джерело доказів
9.	Міжнародне співробітництво в галузі судової експертизи

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни «Експертологія» проводиться у формах:

- оцінювання роботи студента на лекціях;
- усного опитування на практичних заняттях, оцінки розв'язання ситуаційних завдань та участі у обговоренні проблемних питань;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни «Експертологія» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних занять;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено небало;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
0-100 балів	Відмінно
82-89 балів	Добре
74-81 балів	
64-73 балів	
60-63 балів	Задовільно
35-59 балів	
1-34 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання
	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. Плани практичних занять

МОДУЛЬ 1.

Тема 1. Загальна теорія судової експертології (концептуальні основи)

План заняття

1. Передумови формування судової експертології.
2. Наукові засади судової експертології.
3. Поняття судової експертології.
4. Місце судової експертології в системі наукового знання.
5. Сучасний стан і перспективи розвитку судової експертології.

Тема 2. Історія розвитку судової експертології в Україні

План заняття

1. Виникнення та основні етапи формування судових експертиз.
2. Виникнення і розвиток криміналістики на кафедрах юридичних навчальних закладів.
3. Сучасний стан і перспективи розвитку судової експертології.

Тема 3. Судово-експертна діяльність

План заняття

1. Судова експертиза та судово-експертна діяльність.
2. Мета (завдання) судово-експертної діяльності.
3. Принципи та особливості судово-експертної діяльності.
4. Система державних експертних установ.

МОДУЛЬ 2

Тема 4. Теорія криміналістичної ідентифікації та діагностики

План заняття

1. Поняття, суть і зміст криміналістичної ідентифікації.
2. Основні етапи розвитку теорії криміналістичної ідентифікації.
3. Основи криміналістичної теорії ідентифікації: філософська, природничо-наукова і правова.
4. Ідентифікаційні ознаки та їх криміналістичне значення.
5. Характеристика об'єктів криміналістичної ідентифікації.
6. Стадії ідентифікації.
7. Поняття і суть криміналістичної діагностики.
8. Види криміналістичної ідентифікації та діагностики.
9. Принципи їх класифікації. Форми криміналістичної ідентифікації та діагностики.

Тема 5. Класифікація судових експертиз

План заняття

1. Підстави класифікації судових експертиз.
2. Види експертиз у кримінальному судочинстві.
3. Формування нових видів судових експертиз.

Тема 6. Призначення та проведення судових експертиз

План заняття

1. Суб'єкти судово-експертної діяльності та їх види.
2. Державний Реєстр атестованих судових експертів.
3. Обов'язки, права та відповідальність судового експерта.
4. Гарантії незалежності судового експерта.
5. Підстави проведення судових експертиз.
6. Процесуальний порядок призначення судових експертиз.
7. Загальні положення методики проведення судових експертиз.
8. Науково-методичне та організаційно-управлінське забезпечення проведення судових експертиз.
9. Взаємодія слідчого та інших учасників кримінального провадження з судовим експертом.

**Тема 7. Особливості проведення окремих видів судових експертиз:
предмет, об'єкти, задачі, питання на вирішення експертизи**

План заняття

1. Почеркознавча експертиза.
2. Техніко-криміналістична експертиза документів (ТЕД).
Трасологічна експертиза.
3. Дактилоскопична експертиза.
4. Експертиза слідів ніг і взуття. Експертиза знарядь злочину та інструментів.
5. Експертиза транспортних засобів і утворених ними слідів.
Балістична експертиза.
6. Експертиза холодної зброї.
7. Криміналістична експертиза матеріалів і речовин.
8. Судово-медична експертиза.
9. Судово-психіатрична експертиза.

Тема 8. Висновок експерта як процесуальне джерело доказів

План заняття

1. Висновок експерта: поняття, сутність, структура і зміст.
2. Форми та види висновків експерта.
3. Висновок експерта як процесуальне джерело доказів: перевірка, оцінка та використання під час кримінального провадження.

Тема 9. Міжнародне співробітництво в галузі судової експертизи

План заняття

1. Проведення судової експертизи за дорученням відповідного органу чи особи іншої держави.
2. Залучення фахівців з інших держав для спільного проведення судових експертиз.
3. Міжнародне наукове співробітництво.

3. Теми для рефератів:

1. Поняття судової експертизи. Її відмінність від інших форм використання спеціальних знань.

2. Права і обов'язки експерта. Компетенція експерта. Відмінність між експертом та спеціалістом.

3. Відповідальність експерта.

4. Система державних судово-експертних установ України.

5. Регламентація проведення судових експертиз в Україні.

6. Підготовка та одержання зразків для порівняльного дослідження.

7. Види зразків, які надаються на дослідження.

8. Види криміналістичних експертиз.

9. Використання висновків експерта під час розслідування злочинів.

10. Положення теорії ідентифікації і діагностики, які лежать в основі судової експертизи.

11. Висновок експерта як джерело доказів.

12. Порядок проведення комплексних та комісійних експертиз.

13. Структура експертного висновку та форми висновків експерта.

14. Повідомлення про неможливість зробити висновок.

15. Види судових експертиз. Критерії класифікації.

16. Поняття спеціальних пізнань. Форми використання спеціальних пізнань при розкритті і розслідуванні злочинів.

17. Підготовка до проведення експертизи.

18. Загальні вимоги до питань, які виносяться на вирішення експерта.

19. Процесуальні і тактичні основи відібрання зразків для порівняльного дослідження.

20. Форма типових діагностичних і ідентифікаційних питань судової експертизи.

21. Правила проведення експертизи поза експертним закладом.

22. Підготовка матеріалів для проведення судової експертизи. Тактика і порядок призначення судової експертизи.

23. Предмет, об'єкти і методика судової експертизи.

24. Порядок призначення судової експертизи в експертний заклад.

25. Роль експертизи в розкритті та розслідуванні злочинів.

26. Структура постанови про призначення судової експертизи.

27. Оцінка висновку експерта. Допустимість, достовірність і обґрунтованість висновку експерта.

28. Дослідження та перевірка висновку експерта.

29. Повідомлення про неможливість проведення експертизи.
30. Види порівняльних зразків, вимоги, які до них висувуються.
31. Повторна і додаткова експертизи. Проблеми призначення.
32. Судова експертиза та вирішення питань правового характеру.
33. Ідентифікація цілого за частинами: питання, які вирішуються, підготовка зразків.
34. Дактилоскопічна експертиза: питання, які вирішуються, підготовка зразків.
35. Економічні експертизи: об'єкти дослідження, питання, які вирішуються.
36. Експертиза машинописних текстів: питання, які вирішуються, підготовка зразків.
37. Судова комп'ютерно-технічна експертиза: питання, які вирішуються, підготовка об'єктів.
38. Експертиза нафтопродуктів і ПЗМ: питання, які вирішуються, підготовка зразків.
39. Експертиза слідів ніг і взуття: питання, які вирішуються, підготовка зразків.
40. Експертиза металів та сплавів: питання, які вирішуються, підготовка зразків.
41. Експертиза вогнепальної зброї: питання, які вирішуються.
42. Експертиза холодної зброї: питання, які вирішуються.
43. Експертиза рукописів: питання, які вирішуються, підготовка зразків.
44. Транспортно-трасологічна експертиза: питання, які вирішуються.
45. Експертиза слідів злому, інструментів та засобів виробництва масових виробів: питання, які вирішуються, особливості отримання зразків.
46. Експертиза матеріалів та засобів відеозвукозапису: особливості проведення, питання, які вирішуються.
47. Експертиза поліграфічної продукції і типографської техніки: питання, які вирішуються, підготовка зразків.
48. Лінгвістична експертиза: питання, які вирішуються.
49. Автотехнічна експертиза: питання, які вирішуються.
50. Експертиза наркотичних і сильнодіючих речовин: питання, які вирішуються, підготовка зразків.
51. Експертиза вибухових пристроїв: питання, які вирішуються, підготовка зразків.
52. Технічна експертиза документів, її види: питання, які вирішуються, підготовка зразків.

53. Нетрадиційні види судових експертиз: можливості і перспективи.

54. Експертиза підписів: питання, які вирішуються, особливості відбирання зразків для дослідження.

55. Експертиза замикальних та запобіжних (контрольних) пристроїв: питання, які вирішуються, підготовка зразків.

56. Експертиза лакофарбових матеріалів та покриттів: питання, які вирішуються, підготовка зразків.

57. Пожежно-технічна експертиза: питання, які вирішуються, підготовка зразків.

58. Балістична експертиза: об'єкти дослідження, питання, які вирішуються.

59. Лінгвістична експертиза: підготовка зразків для дослідження.

60. Товарознавча експертиза: питання, які вирішуються, особливості підготовки зразків.

4. Рекомендована література

1. Актуальні питання судової експертизи і криміналістики : збірник матеріалів міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої 150-річчю з дня народження Засл. проф. М. С. Бокаріуса (Харків, 18–19 квіт. 2019 р.). Харків : ХНДІСЕ, 2019. 508 с.

2. Актуальні питання судової експертизи (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / П. В. Цимбал та ін. ; Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2019. 185 с. (На допомогу студенту УДФСУ; т. 41).

3. Виробничо-практичний довідник "Інформаційно-довідкова колекція паспортних документів": звіт про НДР (остаточний) / ХНДІСЕ; керівник: В. С. Костецький, викон: В. С. Куликовська, С. М. Науменко, М. П. Молибога, О. Г. Приймак, С. П. Потійчук, О. В. Юдіна, В. С. Возний, І. Є. Заблоцький, А. О. Гуменський. 0117U007112. К., 2019. 539 с.

4. Гула Л. Ф. Організаційні основи проведення окремих видів судових експертиз : навч. посіб. / Л. Ф. Гула, О. М. Гумін ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2018. 426 с.

5. Дослідження невидимих або слабо видимих давлених зображень в техніко-криміналістичній експертизі документів: методичні рекомендації / Є. А. Рябоконт, О. О. Любимцева. Київ : Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, 2020. 20 с.

6. Комісарчук Р. В. Судові експертизи при розслідуванні злочинів у сфері економіки : навч.-метод. посіб. для магістрів 1-го курсу Ін-ту кримін. юстиції / Р. В. Комісарчук ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.", Каф. криміналістики. Одеса : Гельветика, 2017. 91 с. (Серія "Навчально-методичні посібники").

7. Методичні рекомендації "Дослідження паспортів громадянина України в форматі ID-1 з безконтактним електронним носієм та без електронного носія, які виготовляються в Україні": звіт про НДР (остаточний) / КНДІСЕ; керівник: С. М. Науменко, викон.: А. О. Полтавський, М. П. Молибога, О. Г. Приймак, Г. М. Янкович, О. А. Макачук, В. С. Криловський, А. В. Лозинська. 0118U000993. К., 2019. 58 с.

8. Методичні рекомендації з дослідження спеціальних бланків для нотаріальних документів: метод. реком.: звіт про НДР (остаточний) / КНДІСЕ; керівник: С. М. Науменко, викон.: А. О. Полтавський, М. П. Молибога, О. Г. Приймак, Г. М. Янкович. 0116U006192. К., 2017. 163 с.

9. Методичні рекомендації щодо визначення деяких соціально-біологічних особливостей особи за усним мовленням: метод. реком.: звіт НДР (заклуч.) / МЮУ, ХНДІСЕ; кер. О. І. Брендель; викон.: О. А. Назарова, О. Ф. Дьяченко, Л. В. Свиридова та ін. 0116U003870. Інв. N 12 2017.12.27. X. : ХНДІСЕ, 2017. 103 с.

10. Основи судової експертизи : навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.-уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. X. : Право, 2016. 928 с.

11. Особливості підготовки матеріалів при призначенні судово-почеркознавчої експертизи: методичні рекомендації / Т. В. Кузнєцова, С. І. Смірнова. К. : Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, 2019. 38 с.

12. Проблемні питання судово-лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи мовлення та рекомендації щодо їх вирішення (на матеріалах кримінальних проваджень) : монографія / Т. В. Будко. Київ : Нац. акад. СБУ, 2017. 88 с.

13. Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія та практика : монографія. Харків : Право, 2016. 456 с.

14. Судові експертизи в процесуальному праві України : навч. посібник / за заг. ред. О. Г. Рувіна, Н. В. Нестор. К. : Вид-во «Ліра-К», 2019. 424 с.

15. Теорія та практика проведення судових експертиз за напрямками інженерних, економічних, товарознавчих видів досліджень та оціночної діяльності : монографія / За редакцією проф. Хомутенко В. П., к.ю.н. Костіна О. Ю. Одеса, 2017. 274 с.

16. Теорія і практика судової експертизи і криміналістики : матеріали II-ої науково-практичної конференції (м. Київ, м. Маріуполь, 27 лютого 2019 року). Київ, Маріуполь, 2019. 162 с.